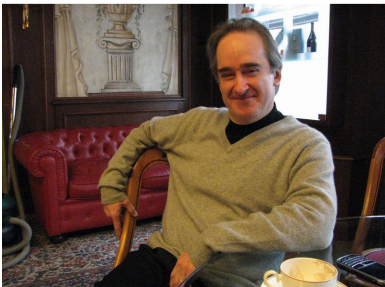

PRIMUL DRAMATURG ESTE COMPOZITORUL – interviu cu maestrul JAMES CONLON

(Costin Popa – 1 martie 2010)

Cu sufletul și inima

COSTIN POPA : Maestre Conlon, ne aflăm la Milano, unde dirijați actuala serie de spectacole cu „Rigoletto”. Sunteți pentru prima dată la Scala?

JAMES CONLON: Nu, dar este prima producție pe care o conduc integral. Am debutat în 1993 cu **Oberon** de Weber, apoi în 2001 am dirijat **Wozzeck** de Berg iar în 2003 **Eine florentinische Tragödie** de Zemlinsky, în cuplaj cu **Gianni Schicchi** de Puccini.

C. P.: Dar acum, în premieră, Verdi. Cum îl gândiți?

J. C.: Nu am nici o concepție particulară, dirijez așa cum îmi spun sufletul și inima. L-am iubit toată viața. Prima mea experiență în muzica clasică a fost un spectacol cu **La Traviata**, când aveam 11 ani. La 12 ani m-am îndrăgostit de **Rigoletto** și până acum am dirijat 14 titluri verdiene în 44 de producții, în total cam 330 spectacole. Dacă adaug **Messa da Requiem** și **Quattro pezzi sacri** sunt aproape 350 de apariții. Întreaga viață am dirijat Verdi și când fac muzică mă gândesc numai la ea, indiferent dacă mă aflu la Scala sau la Metropolitan. Încerc să redau totul cât pot de bine, cu intelectul, sufletul și trupul meu. La fel a fost mereu, la fel este și acum, și oriunde.

C. P.: Cum gestionați totuși specificitățile de la Scala, de la Metropolitan?

J. C.: Când ai dirijat atât de multe orchestre ca mine, ești obișnuit cu orice situație, cu natura sunetului, a ansamblului, cu relația dintre lucrare și realizarea dramatică. La Scala toată lumea știe **Rigoletto**, a crescut cu el. Aici simți într-adevăr fluxul muzicii în complexitatea lui...

C. P.: ...și sunetul orchestrei...

J. C.: ...superba moliciune a corzilor, extraordinar de frumos cântatele solo-uri de violoncel, de oboi ș.a.m.d.

„M-am îndrăgostit de Europa”

C. P.: Ați dirijat ani de zile în Germania Orchestra Gürzenich din Köln, ați fost director muzical al Operei Naționale din Paris, deci ați avut funcții foarte importante. Cum au interferat cele două poziții, în două țări diferite, cu propriul dvs. stil?

J. C.: Sunt foarte interesat de cultură, nu numai de muzică. M-am născut la New York și prima mea călătorie în străinătate a fost la 21 de ani, când m-am îndrăgostit de Europa, de Austria și Germania. Asta m-a făcut să accept primul job, prima orchestră europeană. Am vrut să mă cufund în particularitățile stilurilor, să învăț la fața locului. Am ales Germania pentru că voiam să dirijez toate operele lui Wagner, apoi Mozart și Richard Strauss. Sigur că și noi făceam muzică valabilă

în America dar cei 13 ani petrecuți în Germania au însemnat imens pentru cunoașterea muzicii de acolo, pentru sensibilitatea mea față de ea. Același lucru s-a petrecut și în Franța, unde am început să studiez muzica franceză în 1980, când aveam 30 de ani. Așa că în 1995, când am ajuns la Opera din Paris, dobândisem destulă experiență în stilistica franceză. De altfel, la New York, în timpul studiilor, am avut un profesor francez de dirijat, Jean Morrel, pedagog faimos care l-a învățat și pe Leonard Bernstein, deci am avut multă influență franceză. Cum spuneam, sunt foarte interesat de cultură, limbă, relațiile dintre sunetele limbii și ale muzicii. Trăind în Europa mai mult de 20 de ani am avut posibilitatea să mă perfecționez.

C. P.: Acum sunteți director muzical al Operei din Los Angeles, director al Festivalurilor Ravinia și Cincinnati din Statele Unite. Vorbeați de Wagner. În acești ani ați avut mari proiecte la Los Angeles, mai precis „Ring”-ul.

J. C.: L-am terminat. În aprilie vom monta **Amurgul zeilor**, în mai vom repeta întreaga **Tetralogie** pe care o vom da de trei ori, începând cu luna iunie. Aceasta va fi prima integrală a **Ring**-ului la Los Angeles.

C. P.: Cum ați lucrat cu regizorul german pe care l-ați ales, Achim Freyer?

J. C.: A fost foarte stimulat. Este realmente un artist, bun cunoscător al subiectului, cu remarcabil vocabular vizual. Cât despre producțiile lui wagneriene, unora le plac, altora nu, dar eu am găsit extrem de interesantă colaborarea cu el.

Armonia cu natura muzicii

C. P.: Credeți în regizorii care vin din mediul teatral? Este un subiect controversat, unii nu cunosc, nu simt muzica. Cred că ați avut de-a face și cu asemenea persoane.

J. C.: Este în primul rând o chestiune de chimism. Iubesc teatrul și cred că un regizor venit din acel spațiu poate monta bine operă. De fapt, extinzând, nu-mi place nici termenul de dirijor de operă pentru că înainte, toți șefii de orchestră făceau și operă, și repertoriu simfonic. Nu cred că cineva îl întreba pe Mahler dacă este dirijor de operă sau de muzică simfonică. Sau pe Toscanini, Klemperer, Bruno Walter. În zilele noastre Levine, Abbado, Muti dirijează ambele genuri. Toată viața am făcut cam 50% simfonic, 50% operă. Dacă însă nu ai nicio sensibilitate pentru teatru, dacă nu iubești dramaticul, vocea umană sau poezia textului, desigur că nu ar trebui să dirijezi operă. Să revin la întrebarea dvs. despre regizori. Cred în arta teatrală și mă declar pentru inovații. În mod absolut.

C. P.: Chiar așa?

J. C.: O secundă! Cu anumite restricții: se poate face orice pe scenă cu interpreții, cu condiția să fie în armonie cu intențiile compozitorului, cu natura muzicii. Din păcate, se întâmplă și invers și atunci rejectez orice producție unde totul este aleatoriu, fără nicio legătură cu partitura. Pentru mine, drama trebuie să meargă în pas cu sunetul, trebuie să fii onest și să recunoști că primul dramaturg este întotdeauna compozitorul. Desigur că întâlnești regizori care merg contra muzicii sau, cum spuneai, care nu au cunoștințe și, chiar mai mult, sunt complet insensibili la modul în care o scenă este construită din punct de vedere muzical. Totuși nu trebuie neapărat să fie muzician.

Dar eu apreciez un regizor sensibil la arta sonoră, la cerințele cântăreților sau ale dirijorului. Ideal este atunci când teatrul și muzica merg perfect împreună. Dar asta ar fi într-o lume ideală.

C. P.: La Los Angeles, în momentul în care selectați regizorii, sunteți atent la acest lucru? Împreună cu directorul general Plácido Domingo aveți grijă să nu produceți ceva prea controversat? Deși „Ring”-ul de acum...

J. C.: La Los Angeles publicul este diferit. Ring-ul este un lucru de calitate și spectatorii au venit, chiar au revenit la spectacole. Orașul nu are tradiție de operă, am sărbătorit abia 25 de ani de existență a companiei, deci este și o atmosferă tânără, cu idei foarte puternice, așa că suntem capabili să prezentăm lucruri foarte diferite față de Europa. În manieră controversată sau nu.

C. P.: O șansă.

J. C.: Da, probabil știți că am depus mari eforturi și multă energie să revigorez muzică interzisă de naziști, demers care este foarte dificil de îndeplinit în multe orașe de la noi. Suntem singura mare companie din America, care am prezentat asemenea opere.

Un proiect important

C. P.: Ciclul „Recovered Voices”, care a intrat în al patrulea an de derulare.

J. C.: Existase doar o realizare ocazională cu **Die tote Stadt**, pentru că Erich Wolfgang Korngold este un compozitor vestit în America, dar nu pentru partiturile lirice ci pentru muzica de film. Sunt foarte mândru că Los Angeles Opera a fost primul teatru care a produs-o. Am reprezentat titluri de Alexander von Zemlinsky (**Eine florentinische Tragödie** și **Der Zwerg**), Viktor Ullmann (**Der zerbrochene Krug**, după Kleist), Walter Braunfels (**Die Vögel**, după Aristofan), în aprilie urmează **Die Gezeichneten** de Franz Schreker, prima producție a unei opere a compozitorului austriac în cele două Americi. În primul an, am început prin a prezenta fragmente din șase opere care urmau a fi montate, am ținut prelegeri publicului, ca să știe despre ce este vorba.

C. P.: Veți continua anul viitor?

J. C.: Așa cum fac multe companii lirice, vom implica tineri cântăreți care vor interpreta **Der Kaiser von Atlantis** de Ullmann, operă compusă între 1943 și 1944 în lagărul de concentrare Theresienstadt. La scurt timp după ce a terminat-o, compozitorul a murit la Auschwitz. Cred că este important să introducem tineri în această muzică, pentru că ei sunt cei care o vor transmite următoarelor generații. Vom folosi și orchestre de studenți de la Juilliard School of Music și Tanglewood Institute. Ori de câte ori am ocazia să lucrez cu ansambluri de tineri, le prezint această muzică.

C. P.: Prietenul meu George T. Zorapapel de la Los Angeles, mare fan de operă, mi-a spus că proiectul „Recovered voices” a fost foarte bine primit.

J. C.: Când am văzut publicul la sfârșitul lui **Der Zwerg**, operă necunoscută, strigând cu același entuziasm ca după **Boema**, trebuie să recunosc, nu din vanitate, că am avut o mare satisfacție.

Marele Leo Nucci, măiastra Elena Moșuc și formidabilul Plácido Domingo

C. P.: Maestre Conlon, să revenim la Milano. Spuneți-mi câteva cuvinte despre distribuția din „Rigoletto”.

J. C.: L-am avut pe unul dintre cei mai mari baritoni ai epocii, Leo Nucci, care nu mai necesită nicio prezentare. Nu este numai un mare cântăreț ci și un mare artist, muzician, o uriașă personalitate și un fenomen ca la 68 de ani să fie capabil de asemenea performanță. Sunt extraordinar de norocos să-i cunosc pe acești doi mari artiști, Leo și Plácido, amândoi campioni de longevitate artistică. Am făcut împreună cu Nucci acum mulți ani, la Chicago **Forța destinului**, și de atunci suntem prieteni, ca și soția lui, Adriana, cu soția mea, Jennifer. Pe Elena Moșuc am întâlnit-o pentru prima oară. Este o cântăreață mai tânără, dar cu mare măiestrie în orice aspect al cântului, al muzicii. Ceea ce m-a impresionat este adâncă muzicalitate și preocuparea de a fi exact cum trebuie din toate punctele de vedere artistice. Am lucrat cu ea și este formidabil cum își amintește cele mai mici detalii. Este o mare artistă și ați văzut ce mare succes a avut la public. Pe deplin meritat.

C. P.: Este la ea acasă în acest repertoriu, combinând rafinamentul expresiei cu spectaculozitatea acutelor...

J. C.: Sunt evidente pasiunea și puternica ei personalitate în cânt, ori asta nu se învață, vine din interior.

C. P.: Și tenorii?

J. C.: Stefano Secco și mai tânărul Gianluca Terranova; cu Stefano Secco am lucrat de mai multe ori, am făcut **Luisa Miller**, **Simon Boccanegra**, **Messa da Requiem**, **Rigoletto**. Pe Terranova l-am întâlnit pentru prima dată, este un tânăr promițător.

C. P.: Zilele acestea Plácido Domingo a fost Simon Boccanegra la Metropolitan. Ce părere aveți despre această întoarcere a lui la rolurile de bariton, în fond a mai cântat ca bariton pe când era foarte tânăr?

J. C.: Cred că este formidabil. N-am fost de față la spectacolele de la Berlin sau New York dar toți prietenii, inclusiv soția mea, mi-au spus că a fost absolut incredibil ceea ce a reușit să facă în rol. Personal sunt foarte fericit, pentru că **Simon Boccanegra** este una din operele mele favorite. De când lucrăm împreună la Los Angeles, îl cunosc bine pe Plácido, este foarte inteligent, știe ce poate, așa încât... de ce nu?

C. P.: Are Domingo suficient timp să conducă simultan Operele din Los Angeles și Washington, să cânte, să dirijeze?

J. C.: Plácido a fost întotdeauna așa, este o personalitate formidabilă, extrem de iubită la Los Angeles și lucrăm minunat împreună. De fapt unul dintre lucrurile extraordinare la Opera din Los Angeles este modul minunat în care oamenii lucrează unii cu alții, iar Plácido și cu mine încercăm să menținem lucrurile așa, cu entuziasm, prietenie, disciplină, muncim din greu dar într-o atmosferă plăcută, ca într-o familie. Toată lumea are grijă de toată lumea. Plácido, ca simbol, este parte din asta, este foarte prietenos, amical, iar când este plecat, toți lucrăm și mai intens. Am

variate responsibilități, mi le asum, există și multă creativitate, pentru mine este o situație minunată.

Pe urmele „Oedipe”-ului enescian

C. P.: Soția dvs., soprana Jennifer Ringo, a fost în România acum câțiva ani, a cântat rolul Antigona în „Oedipe” sub bagheta lui Lawrence Foster la o ediție a Festivalului Enescu.

J. C.: Așa este, acum s-a retras de pe scenă, predă lecții de canto. În weekend-ul când a fost în România, eu a trebuit să merg la Veneția cu fiica mea cea mare, care avea atunci 9 ani și juca într-un film prezentat la Bienala de la Veneția.

C. P.: Vorbind de „Oedipe”, cunoașteți lucrarea?

J. C.: Da, Larry Foster imi este prieten și coleg, vorbea mereu despre Oedipe și România. Am urmărit câteva concerte la Paris, dar cunoașterea mea este destul de superficială, nu am dirijat niciodată Enescu.

C. P.: Intenționați să vă uitați mai atent în partitură? Poate pentru o producție, undeva?

J. C.: Ar trebui întâi să văd dacă aș fi capabil să o fac, dar deocamdată știu pe cineva mult mai bun, Larry Foster.

C. P.: Vă mulțumesc mult pentru interviu, am fost fericit să discutăm.

J. C.: Domnule Popa, sunt încântat că ne-am întâlnit și, dacă vreodată o să am ocazia să vin în România, unde nu am fost până acum, m-aș bucura să ne revedem.